

GAİPLİK KURUMU VE VERGİ HUKUKU BAKIMINDAN DOĞURDUĞU SONUÇLAR

The Institution of Absence and Its Consequences in Tax Law

Cengizhan HATİPOĞLU*

Özet

Kişiliği sona erdiren haller, ölüm ve gaipliktir. Bir kişi hakkında gaip hükmünün verilebilmesi için maddi ve usuli şartlar bulunmaktadır. Buradaki şartların çok sıkı ve müsamahasız uygulanması, gaiplik kurumunun sağlıklı işlemesi açısından şarttır. Gaiplik ile ilgili şartların teşekkülü ve ikmali durumunda kişi, hem gaiplik kararı verinceye kadarki süreçte hem de gaipliğin şartları konusunda karar verici makam niteliğinde olan sulh hukuk hakimi tarafından verilen gaiplik kararından sonraki süreçte, hukuki bir fanusun içerisinde. Bu vetirede kişinin hukuki sıfatı ve faaliyetlerine ilişkin pozisyonu, kaçınılmaz bir şekilde etkilenmektedir. Hakkında gaiplik kararı verilecek ya da verilmiş kişi için en etkili sonuçların doğduğu alanlardan biri de vergisel alandır. Çalışmanın özünde, her iki aşama için ortaya çıkan farklı netice ve sorunlu durumları ortaya koyma gayreti vardır. Belirtmek gerekir ki özellikle sorunlu durumların kanun koyucu tarafından proaktif bir yaklaşımla pürüzsüz hale getirilmesi ve böylece mevcut durumun düzeltilmesi zorunluluk taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Gaip kişi, gaiplik, gaiplik prosedürü, vergi hukuku, gaiplik kurumunun vergi hukuku üzerindeki etkileri.

Abstract

The conditions that terminate the status of persons in law are death and absence. There are substantial and procedural conditions for declaring somebody as absent. Strict implementation of these conditions is a must for the institution of absence to perform properly. In the case that conditions of absence are met and completed, the relevant person will be in the legal bell glass not only in the process of determination of the status of absence but also after the decision of judge of court of peace who is legally qualified as the legal expert for the determination of the status of absence. Legal position of the absent person and activities relating his/her position is going to be affected indispensably through all this process. It is also certain that one of the areas with the most effective results arise for the absent person who has already been declared, or to be declared as absent is taxation. At the core of this study, there is an effort to reveal the different outcomes and problematic situations that arise for both stages. Finally, it is worthy to mention that the law-maker must deal with these problematic areas to smooth them out with a proactive approach and restore the current situation accordingly.

Keywords: Absent person, absence, absence procedure, tax law, the effects of the absence institution on taxation law.

> *Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.*

> *Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 20.11.2020*

> *Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 28.09.2023*

* Dr., Avukat, Samsun Barosu, cehatipoglu@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-4670-0083>.

GİRİŞ

Kişi, hak ve borçlara sahip olabilen, hukuki bir libas ile tanımlanacak olursa kendisine hukukun hak ve borç sahipliği kudretini tanıdığı varlıktır¹. Kişi kavramı hukukun en önemli kavramların birisidir. Adeta hukukun temel yapı taşıdır. Zira hukuk kişiler için tanzim edilmiş ve kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen maddi yaptırımli kurallar bütünüdür². Kişilik ise kişinin hukuk düzeni tarafından korunan başta hak sahibi olma ehliyeti gibi özellikleri ile kişinin hukuki durumu ile ilgili kişi olmaya bağlanmış yetkilerini ifade etmektedir³.

Gerçek kişilerde kişilik, çocuğun sağ olarak tamamıyla doğduğu anda başlamaktadır. Ölüm durumunda ise kişilik sona ermektedir (MK, md. 28). Kişiliği sona erdiren en olağan hadise budur. Ayrıca kişiliğin, gaiplik halinde de sona ermesi kabul edilmiştir (MK, md. 35).

Kişiliği sona erdiren hallerden biri olarak ölümün, vergisel dâhil hukuki tüm sonuçları hakkında pek çok çalışmaya erişmek olanaklıdır. Bu konuda belirsiz alan yok gibidir. Ancak kişiliği sonra erdiren bir diğer hal olmasına rağmen gaiplik kurumunun, vergi mükellefiyeti bakımından doğurduğu hukuki sonuçlarla ilgili yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Hazırlanan metnin konusu bu duruma müsteneden tayin edilmiştir. Bu bağlamda öncelikle konunun daha iyi tetkik edilebilmesi için gaiplik kurumuna yönelik temel prensipler ortaya konacaktır. Bunun akabinde münhasıran hakkında gaiplik kararı verilecek ya da verilmiş kişinin vergi hukuku karşısındaki durumu ele alınacaktır.

I. GAİPLİK KURUMU

Gaiplik kurumu; gaiplik kavramının, gaiplik kararı verme şartlarının ve gaiplik kararının sonuçlarının birlikte incelenmesi halinde bir bütünlük ve anlaşılabilirlik niteliğine sahip olur. Bu hususları temel özellikleri ile ortaya koymadan, gaiplik kurumunun bir başka hukuki disiplin ile ilişkisine yönelik yapılacak değerlendirme ve analizler nakıs olacaktır.

A. KAVRAM OLARAK GAİPLİK

Günlük dilde “*kayıp olma*” halini ifade eden gaiplik, hukuk bilimi açısından “*kişiliğin hâkim kararı ile nihayete erdirilmesi*” anlamına gelmektedir⁴.

1792’den itibaren devam eden Fransız Devrim Savaşlarından sonra birçok kimse evlerine dönmemiş, bu kişilerin ölüsü bulunamamış, sağ veya ölü olduklarına ilişkin haber alınamamıştır. Bu durum, kaybolan kişilerin borç, miras ve evlilik gibi ilişkilerinde belirsizliklere neden olmuştur. İşte bu sorunlu sonuçların

¹ Eyüp Sabri Yarmalı ve Selçuk Alp, *Hukuk Terimleri Sözlüğü* (1. Bası, Türkmen 2011) 415.

² Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, *Medeni Hukuk* (19. Bası, Beta 2013) 107.

³ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku* (14. Bası, Filiz 2014) 2.

⁴ Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku(Gerçek Kişiler)* (2. Bası, Beta 2000) 187.

ortadan kaldırılması amacıyla gaiplik müessesesi ilk kez 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir⁵.

Bir kimsenin kaybolması üzerine yaşıyor olup olmadığı konusunda ortaya çıkan tereddüt, ilişkilerde olması gereken kesinlik ve istikrarı bozmaktadır⁶. Bu hallerde kişinin içerisinde bulunduğu vaziyet, kesin bir nazarla ölümü doğuracak bir seviyede olmamakla beraber kişinin hayatta olup olmadığına yönelik kuşkular oluşabilmektedir. Bu durum özellikle kuşkuya muhatap olan ve bundan etkilenen diğer kişiler bakımından bazı sakıncalar doğurmaktadır. Hukuk sistemleri muhtemel bu sakıncaların bertaraf edilmesi adına hayat ve memnat durumu belirsiz kişilere bağlı askıda kalan durumların hukuken ortadan kaldırılması ve belli hakların yüzüstü bırakılmaması adına çeşitli hukuki mekanizmalar benimsemiştir. Türk hukukunda bunun adı ve karşılığı gaipliktir⁷. Gaiplikte kanun koyucu, kaybolan kişinin ölümüne bağlı olarak durumları değişecek olanların menfaatini sağlamak üzere somut olayda belirli maddi şartların gerçekleşmesi halinde bunların ölmüş sayılacağını karine olarak kabul etmektedir⁸.

Gaiplik halinde görünürde ceset yoktur fakat ölüm hakkında kesinlik de bulunmamaktadır. Bu durumda ölüm galip ihtimaldir⁹. Bir kimsenin belli bir müddet görülmemesi genellikle o kişinin öldüğü anlamına gelmez. Her kaybolma kişiliği sona erdirecek nitelikte olmayabilir. Ancak bazı durumlarda bir insanın kaybolması öyle şartlar içinde gerçekleşir ki, onun yaşamakta olduğunu savunmak güçleşir¹⁰. İşte ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkemece bu kişinin gaipliğine karar verilebilmektedir (MK, md. 32/1). Bu durumda ilgililer, hâkimin gaiplik kararı vermesi ile birlikte artık ölüm olayını ispat külfetinden kurtulmakta, aksini iddia edenlerin ise bunu ispatlaması gerekmektedir¹¹.

B. GAİPLİK KARARININ ŞARTLARI

Gaiplik kararının verilebilmesi için maddi ve usuli şartların birlikte tahakkuk etmesi gerekmektedir. Gaiplik kararının verilebilmesinin maddi ve usuli şartları 4721 sayılı Medeni Kanun'da yer almaktadır. Aşağıda bu maddi ve usuli şartlara temas edilecektir.

⁵ Hıfzı Veldet, *Medeni Hukuk I (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (2. Bası, 1945) 82-83.

⁶ Arpacı (n 5) 187.

⁷ Mustafa Dural ve Oğuz, Tufan, *Kişiler Hukuku* (8. Bası, Filiz 2006) 27.

⁸ Ferit H. Saymen, *Türk Medeni Hukuku (Şahsın Hukuku)* (1948) 42; Bilge Öztan, *Şahsın Hukuku*, (7. Bası, Turhan 1997) 30.

⁹ Hüseyin Hatemi ve Burcu Kalkan Oğuztürk, *Kişiler Hukuku* (1. Bası, Vedat 2014) 72.

¹⁰ Selahattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, (6. Bası, Filiz 1992) 213.

¹¹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir (n 4) 33; Dural ve Oğuz(n 8) 31; Öztan (n 9) 34.

1. Maddi Şartlar

Medeni Kanun'a göre gaiplik kararının verilebilmesi için iki maddi şartın gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlardan birincisi, ölüm hakkında kuvvetli olasılık düşüncesini doğuracak şekilde ölüm tehlikesi içinde kaybolma veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamama hallerinden birinin gerçekleşmesidir (MK, md. 32/1). Bu iki hadiseden herhangi birinin varlığı gaiplik kararının tesisi için yeterlidir. İkinci şart ise yaşanan hadiselerden sonra belli sürelerin geçmiş olmasıdır (MK, md. 33/1)¹².

a. Ölüm Tehlikesi İçinde Kaybolma

Ölüm tehlikesi içinde kaybolma halinde kişinin, ölüm sonucunu doğurması kuvvetle muhtemel bir durumla karşı karşıya kalması gerekmektedir. Diğer deyişle zayıf bir ölüm şüphesi ile ölüme kesin gözle bakılma arasında kalan ciddi ölüm ihtimali, ölüm tehlikesi içinde kaybolma durumunda şarttır. Ölüm tehlikesi içinde kaybolan kimsenin ölümü pek muhtemel değilse gaiplik kararının verilmesi olanaksızdır¹³. Kişinin kaybolduğu hal içinden onun yaşadığından çok ölmüş olduğu sonucunun çıkarılması gerekmektedir. Burada tehlike ne kadar büyük olursa olsun ölümün kesinliğinden söz edilememektedir. Kişinin az da olsa yaşıyor olduğuna yönelik bir kanaatin makul kabul ediliyor olması ölüm tehlikesi içinde kaybolma kriterinin sağlanmasında mecburidir¹⁴. Bu sebeple ölüm tehlikesinin bulunup bulunmadığı her durumda somut olaya bakılarak tayin edilmelidir¹⁵. Örneğin kış ayında odun kesmek maksadıyla içinde yırtıcı ve tehlikeli hayvanların yaşadığı bilinen bir ormana giden kişi bir daha geri dönmemiş ve ölümüne kesin gözüyle bakılacak bir olay yaşanmamışsa, kişinin ölüm tehlikesi içinde ölmüş olması kuvvetle muhtemeldir¹⁶.

b. Uzun Süreden Beri Haber Alınamama

Bir kimseden uzun süreden beri haber alınamıyorsa bu kimsenin hakları ve ilişkilerini tasfiye etme mecburiyeti vardır. Zira bu durumun ilelebet sürünceme-de bırakılması sakıncalıdır. Bu sebeple gaiplik kararının alınması gerekmektedir¹⁷. Uzun süreden beri haber alınamama halinde gaiplik kararının alınabilmesi için kayıp kişiden alınan son haber tarihi dikkate alınmaktadır. Burada haberin mutlaka gaip kişiden alınması zorunlu değildir. Bu ibarenin çevresinde gaip dışındaki kişiler de bulunmaktadır¹⁸. Bununla beraber kendisinden uzun süreden beri haber alınamayan kişi hakkında gaiplik kararının verilebilmesi için bu haber alamamanın,

¹² Aytakin Ataay, Şahıslar Hukuku (3. Bası, 1978) 252; Tekinay (n 11) 213-214. Benzer yönde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2-276/278, 16.05.2007

¹³ Tekinay (n 11) 214; Arpacı (n 5) 188.

¹⁴ Dural ve Oğuz (n 8) 28-29.

¹⁵ Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (3. Bası, 1977) 237.

¹⁶ Veldet (n 6) 84.

¹⁷ Saymen (n 9) 46.

¹⁸ Ataay (n 13) 253.

kişinin yaşayıp yaşamadığı hakkında kuvvetli bir tereddütü hâsıl etmesi şarttır. Dolayısıyla her uzun süreden beri haber alınamama hali gaiplik kararının verilmesi için yeterli değildir¹⁹. Diğer ifadeyle ölüm hakkında kuvvetli olasılık yoksa gaiplik şartlarının tekemmül ettiğinden söz edilemez. Bütün sorun, uzun süre devam eden habersizliğin, ölümü pek muhtemel gösteren şartlar içinde olup olmadığının değerlendirilmesindedir²⁰. Bu bakımdan örneğin bir kimsenin salt mektup yazmaması, telefon etmemesi, e-mail göndermemiş olması uzun süreden haber alınamama kararının alınabilmesi için yeterli değildir²¹.

c. Belli Bir Sürenin Geçmiş Olması

Gaiplik kararının istenebilmesi için, ölüm tehlikesinin üzerinden en az bir yıl veya son haber tarihinin üzerinden en az beş yıl geçmiş olması gerekmektedir (MK, md. 33). Sürelerin başlangıcı, şahıs ölüm tehlikesi içinde kaybolmuşsa, bu olayın vukuu tarihinden, son haber alma tarihine dayanıyorsa, kişinin sağ olduğu saptanabilen en son haber tarihinden itibaren hesaplanmaktadır²². Mahkemece gaipliğine karar verilen kişiden en son haber alınan tarih tespit edilmemişse gaiplik kararı verilemez²³. Süre farklılığının sebebi kaybolma hadisesinin şiddeti ile ilgilidir²⁴. Çünkü bu iki halde ölüm ihtimali aynı oranda değildir²⁵. Bu çerçevede ölüm tehlikesi içerisinde kaybolma halinde ölüm muhakkak görülmemekle birlikte ölümü muhtemel kılan ciddi sebepler bulunduğuna göre, bu ihtimali güçlendirmek adına gaipliğine hükmolunmasını talep eden kimselerin en az bir yıl beklemeleri öngörülmüştür. Bu süre içinde kişinin bulunamaması halinde kişinin ölümü hakkındaki ihtimaller de güçlenmiş olmaktadır. Bununla birlikte kendisinden uzun süreden beri haber alınamama durumunda ölüm tehlikesi içinde kaybolmaya nazaran hayatta olma ihtimali daha yüksek olduğundan gaiplik kararının istenebilmesi için daha uzun bir süre (en az beş yıl) tayin edilmiştir²⁶.

2. Usuli Şartlar

Medeni Kanun'a göre gaiplik kararının verilebilmesi için bazı usuli şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu çerçevede ehliyetli kişiler tarafından görevli ve yetkili mahkeme nezdinde başvuruda bulunulması ve gaiplik karardan evvel ilan işleminin yapılması şarttır (MK, md.32 vd.).

¹⁹ Dural ve Oğuz (n 8) 29; Arpacı (n 5) 189.

²⁰ Örneğin öğrenim maksadıyla başka bir ülkeye giden ve sürekli ailesiyle iletişim halinde olan bir kişi ile irtibat aniden kesilir, bu kişinin izine uzun süre rastlanamazsa gaiplik koşulları değerlendirilebilir. Bkz. Tekinay (n 11) 216.

²¹ Hatemi ve Kalkan Oğuztürk (n 10) 72.

²² Öztan (n 9) 32.

²³ Yargıtay 2 HD, 4170/5908, 06.03.2013 (özel arşiv)

²⁴ Hatemi ve Kalkan Oğuztürk (n 10) 72.

²⁵ H. Cahit Oğuzoğlu, *Medeni Hukuk I (Şahsın Hukuku)* (5. Bası, 1963) 231.

²⁶ Saymen (n 9) 44-46.

a. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Gaiplik kararı ile ilgili görevli mahkeme²⁷, mer'î hukukta özel olarak tayin edilmiştir. HMK, md. 382'de sayılan ve çekişmesiz yargı işlerinden olan gaiplik kararı için görevli mahkeme mezkûr Kanun'un 383. maddesine göre sulh hukuk mahkemesidir²⁸. Gaiplik kararı ile ilgili yetkili mahkeme ise, kişinin Türkiye'deki son yerleşim yeri; eğer Türkiye'de hiç yerleşmemişse nüfus sicilinde kayıtlı olduğu yer; böyle bir kayıt da yoksa anasının veya babasının kayıtlı bulunduğu yer mahkemesidir (MK, md. 32/2)²⁹.

b. Gaiplik Kararı İçin Başvuruda Bulunulması ve Başvuru Yapabilecek Kişiler

Medeni Kanun'a göre "...hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilir" (MK, md. 32/1). Gaiplik kararı için başvuru şarttır. Mahkeme resen harekete geçemez³⁰. Alıntılanan metinde de yer aldığı üzere yetkili ve görevli mahkemeye dava açılmamakta, başvuruda bulunulmaktadır. Başvuruda bulunan kişi davacı değil başvurandır. Zira gaiplik kararı çekişmesiz yargının bir örneği niteliği taşımaktadır³¹. Başvuruda bulunmak için kanunda süre hududu tayin edilmemiştir. Gaiplik başvurusu için kanunda belirtilen asgari bekleme sürelerinin geçmesi yeterlidir.

Gaiplik kararı için hakları ölüme bağlı olanların başvuruda bulunmaları gerekmektedir. Bunlardan anlaşılması gereken kişiler eşi, kanuni mirasçıları, mirasçı olarak tayin ettiği kişiler, hayat sigortasından yararlananlar, gaip yüzünden mirastan mahrum kalanlar, askerlik şubesi, devlet, savcılık, alacaklılar gibi kişi ve kurumlardır. Bu kişi ve kurumların ortak noktası haklarının ölüme bağlı olmasıdır³². Gaiplik kararının istenebilmesi için ölüme bağlı bir hakkın bulunmaması durumunda aktif husumet yokluğundan gaiplik talebinin reddine karar verilmelidir³³.

Gaiplik başvurusunda bulunan kişi mahkeme huzurunda kaybolma hadisesinin gerçekleştiğini ispat ve ölümün kuvvetli bir olasılık olduğuna dair delilleri ileri

²⁷ 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) dava şartlarını düzenleyen 114. maddesine göre yapılacak yargılamalarda mahkemenin öncelikle görevli olup olmadığını incelemesi gerekmektedir. Mahkeme tarafından yapılacak incelemede görev konusunda usule aykırılık saptanın ise yetki değerlendirmesine geçilmemektedir.

²⁸ Aynı yönde bkz. Yargıtay 17 HD, 4162/5361, 11.4.2013; Yargıtay 18 HD, 14725/1079, 23.01.2014 (özel arşiv).

²⁹ Gaip olan kişinin anasının veya babasının da Türkiye'de nüfusa kayıtlı yerin olamaması durumunda yetkili mahkeme Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden biri olmalıdır (Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 5718, Kabul Tarihi 27.11.2007, RG 12.12.2007/26728, md. 41).

³⁰ Arpacı (n 5) 18.

³¹ Oğuzman/Seliçi ve Oktay Özdemir (n 4) 32; Dural/Oğuz (n 8) 29; Cemil Çelik, 'Türk Medeni Kanunu'na Göre Gaiplik', (2004) Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan 97, 107.

³² Öztan, (n 9) 32; Çelik (n 32) 108; Ataay (n 13) 253; Tekinay (n 11) 213; Özsunay (n 16) 239.

³³ Yargıtay 2. HD, 8180/10559, 15.06.2011 (özel arşiv); Yargıtay 2. HD, 2302/6212, 19.03.2012.

sürmek mecburiyetindedir³⁴.

c. İlan ve İlanın Sonuçları

Hâkim kendisine müracaat edildiğinde talepte bulunanın buna hakkı olup olmadığını ve kendisinin bu davaya bakmaya görevli ve yetkili olup olmadığını ve sonunda başvuru için kanuni sürelerin dolup dolmadığını araştırmaktadır³⁵. Hâkim bu araştırma sonucunda olumlu sonuca ulaşırsa kayıp kişi hakkında bilgisi olanları, belirli süreler içinde bu bilgilerini açıklamaları için ilan edilen bir tebliğle mahkemeye davet etmektedir (MK, md. 33/2).

Bu ilan kişiye, ilan edilen süre içinde başvuruda bulunmadığı takdirde kendisi hakkında gaiplik kararının verileceğini duyurmaya yöneliktir³⁶. Diğer yönüyle ilan aynı zamanda kayıp kişinin hakları tasfiye olmadan kendisini haberdar edip ortaya çıkmasını sağlamaktır³⁷. İlan belli sayıda ve belli kişilere yapılmamakta, gaibe ve herkese karşı yapılmaktadır³⁸. Bununla beraber gaiplikle ilgili en az bir kere ilana çıkılmalıdır³⁹. Hakkında gaiplik kararı verilecek kişi ile ilgili bilgi toplamak amacıyla yapılan ilanda bilgi arz süresi ilk ilan gününden başlayarak en az altı aydır (MK, md. 33/3). Gaipliğine karar verilecek kişi, ilan süresi dolmadan ortaya çıkar veya kendisinden haber alınır ya da öldüğü tarih tespit edilirse gaiplik istemi düşmektedir (MK, md. 34).

Yapılan ilan ya da ilanlardan sonuç alınmazsa, mahkeme gaipliğe karar vermekte ve ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılmaktadır (MK, md. 35/1). Gaiplik hallerinde ölüm muhakkak değildir. Dolayısıyla ölüm kararı değil gaiplik kararı verilmektedir⁴⁰.

Gaip olan kişinin geri gelmesi durumunda veya hayatta olduğuna dair kesin bir bilgiye sahip olunması durumunda gaiplik kararı hukuki sonuçlarını doğurmamaktadır. Ancak bu durumda hukuki güvenlik ilkesi gereğince gaiplik kararının hâkim tasarrufu ile kaldırılması gerekmektedir⁴¹.

³⁴ Tekinay (n 11) 218.

³⁵ Saymen (n 9) 50.

³⁶ Oğuzman/Seliçi ve Oktay Özdemir (n 4) 32.

³⁷ Saymen (n 9) 50.

³⁸ Diğer deyişle ilan kamuya yapılmaktadır. Bkz. Veldet (n 6) 86; Öztan (n 9) 33.

³⁹ Bu konuda Yargıtay, bazı kararlarında iki kez ilan işleminin yapılması gerektiğini belirtirken (bkz. Yargıtay 2. HD, 4170/5908, 06.03.2013 (özel arşiv); Yargıtay 2. HD, 25244/31349, 24.12.2012 (özel arşiv); bazı kararları en az iki kez ilan işleminin yapılması gerektiğini belirtmektedir (bkz. Yargıtay 1. HD, 12267/13881, 10.12.2009 (özel arşiv); Yargıtay 1. HD, 8421/10550, 25.06.2013 (özel arşiv))

⁴⁰ Saymen (n 9) 45.

⁴¹ Öztan (n 9) 37 Gaiplik kararının kaldırılmasına dair uyuşmazlıklar, hakları gaiplik kararına bağlı olan ilgililerin de davada yer alması gereken çekişmeli yargı işi olduğundan, davanın Asliye Hukuk Mahkemesinde çözümlenmesi gerekmektedir. Bkz. Yargıtay 17. HD, 19269/17938, 18.12.2013 (özel arşiv); Yargıtay 18. HD, 15933/1580, 06.02.2014 (özel arşiv)

Sağ olup olmadığı bilinmeyen bir kimsenin malvarlığı veya ona düşen miras payı on yıl resmen yönetilirse ya da malvarlığı böyle yönetilenin yüz yaşını dolduracağı süre geçerse, Hazinesin istemi üzerine de o kimsenin gaipliğine karar verilmektedir (MK, md. 588/1). Gaiplik kararı, kararı veren hâkimin bildirmesi üzerine, ölüm kütüğüne kaydolunmaktadır (MK, md. 45)⁴².

C. GAİPLİK KARARININ SONUÇLARI

Ölümün muhakkak değil, sadece kuvvetli bir olasılık olduğu hallerde ölüme işaret eden alamet ve emareler söz konusu olmaktadır. Ölüm ihtimalinin mevcudiyetini tespit ise, doğrudan doğruya bir kimsenin ölümünü tespit anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla gaiplik hallerinde kanun kayıtsız, şartsız ölümün tesciline izin vermemektedir. Bunun yanı sıra gaiplik kararı verilirse bu karar hakları gaibin ölümüne bağlı olan şahısları ölümü ispat etme yükünden kurtarmaktadır⁴³. Gaiplik kararının verildiği durumlarda ölüm matematiksel kesinlik taşımamaktadır. Burada varsayımsal ve aksi ispatlanabilir bir ölüme benzer durumdan söz edilmektedir. Gaiplik kararı ile gaibin ölümü ispatlanmış gibi hareket edilmekte ve buna hukuk bazı sonuçlar bağlanmaktadır. Bu anlamda gaiplik kararı bir kimsenin ölümü ile kazanılacak hakların kazanılmasına imkân tanımaktadır⁴⁴. Gaipliğe karar verilmesiyle güdülen amaç, şüpheli ve mütereddit durumlara son vermektir. Ancak bu karar kişinin şahsiyetine hiçbir suretle son vermediğinden bu kişi sözcelimi başka bir ülkede yaşıyor ise medeni haklardan istifade ehliyetine tam olarak sahip olmaya devam etmekte ve yapacağı bütün muameleler hüküm ifade etmektedir⁴⁵.

Gaiplik kararı ile birlikte gaiplik kurumunun özünden kaynaklanan bazı kendine özgü sonuçlar da meydana gelebilmektedir⁴⁶. Zira ortada ispat edilmiş kesin bir ölüm olmadığından ve ölüm üzerindeki tereddütler tümünden giderilemediğinden, hukuki sonuçlar gaibin ortaya çıkabileceği veya öldüğü tarihin saptanabileceği durumlar göz önünde bulundurularak kendine özgü şekilde düzenlenmiştir. Burada gaibin hayatta bulunma ihtimaline binaen kanun gaiplik kararına kesin sonuçlar bağlamamış; bir müddet daha tedbirli hareket edilmesini uygun görmüştür. Bu düzenlemelerdeki temel amaç gaibin ilerde ortaya çıkması halinde büyük oranda haklarını elde edebilmesine yöneliktir⁴⁷.

1. Geçmişe Etkililik

Kişiliği sona erdiren bir hal olarak kişinin gaipliğine karar verilmesi durumunda verilen gaiplik kararı ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haberin alındı-

⁴² 5490 Sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu md. 34'e göre "Gaiplik kararları mahkemelerce on gün içinde o yerin nüfus müdürlüğüne bildirilir ve nüfus memurlarınca aile kütüklerine tescil edilir".

⁴³ Oğuzoğlu (n 26) 229.

⁴⁴ Tekinay (n 11) 219; Saymen (n 9) 43.

⁴⁵ Hikmet Belbez, 'Devletler Hususi Hukukunda Medeni Haklardan İstifade Ehliyeti ve Gaiplik' (1949) 6 (1) AÜHFD 70, 74.

⁴⁶ Dural ve Oğuz (s 8) 31.

⁴⁷ Saymen (n 9) s. 53; Oğuzman/Seliçi ve Oktay Özdemir (n 4) 33.

ğl günden başlayarak hüküm doğurmaktadır (MK, md. 35/2)⁴⁸. Yani gaiplik hali gaiplik kararının verildiği tarihten itibaren değil daha önceden başlatılmaktadır⁴⁹. Bu noktada kesin olan bir şey var ki o da gaiplik kararının verildiği tarihin, gaibin ölmüş olduğu anı göstermiyor oluşudur. Bu bakımdan gaiplik kararını mümkün olduğu kadar gerçeğe yaklaştırmak amacıyla, karar geriden başlatılmaktadır. Gaiplik kararı ile bilinen durumdan bilinmeyen duruma geçildiği an gaiplik halinin başlangıç tarihi olarak kabul edilmektedir⁵⁰.

Gaiplik kararı ile birlikte kişi geçmişe etkili olarak ölmüş telakki edilmektedir. Gaiplik kararı ölüm tarihini ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haber alma tarihi olarak hükmen tescillenmiş olmaktadır. Bu durumda kişilik hakkı ile beraber kişilik hakkına bağlı hakları da sona ermektedir (örneğin nesebin reddi, babalık davası, intifa hakkı, sükna hakkı gibi). Gaiplik kararı ile gaibin kişiliği temsil eden haklarla bir ilgisi kalmamaktadır⁵¹. Fakat yine de gaipliğine karar verilen kişi için öldüğü kesinlikle söylenebilen bir kişi denilemediğinden gaiplik kararının sonuçlarına ilişkin bazı özel düzenlemeler yapılmıştır. Diğer ifadeyle her durumda gaiplik kararının etkileri geçmişe dönük olmamaktadır⁵².

2. Malvarlığı Açısından Sonuçları

Gaiplik kararı ile birlikte hakkında gaipliğine hükmedilen kişi ölmüş gibi değerlendirildiğinden malvarlığı bir kül olarak mirasçılara geçmektedir. Gaiplik kararı geçmişe etkili olduğundan mirasçılık karar tarihine göre değil, ölüm tehlikesi veya son haber alma tarihine göre saptanmaktadır⁵³. Bununla birlikte ölüm tehlikesi veya son haber alma tarihinden daha önce ya da sonra olduğu ispat edilirse miras paylaşımının yeni duruma göre gözden geçirilmesi gerekmektedir⁵⁴.

Kişinin kaybolması ile gaiplik kararı arasındaki süreçte gaip ne mirasçı ne miras bırakandır. Bu süreçte sahip olduğu haklar kanun koyucu tarafından korunmaktadır⁵⁵. Kanun ortadan kaybolan bir kimsenin mallarını başıboş bırakmamaktadır⁵⁶.

⁴⁸ Bir görüşe göre gaiplik kararının tehlike anından itibaren hüküm ifade etmesi anlaşılabilir bir durumdur. Zira gaibin tehlike anında ölmüş olması yüksek olasılıktır. Oysa kanun koyucunun gaiplik kararının sonuçlarını, gaipten son haber alınan tarihi esas alarak başlatması sunidir. Bununla birlikte kabul sebebi daha iyi bir tercihin bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bkz. Veldet (n 6) 87.

⁴⁹ Çelik (n 32) 114.

⁵⁰ Saymen (n 9) 54.

⁵¹ Ataay (n 13) 255; Özsunay (n 16) 242.

⁵² Örneğin gaiplik kararının evliliği kendiliğinden sona erdirmemesi, gaibin mirasçılarının belli koşullar çerçevesinde teminat gösterme zorunluluğu gibi. Bkz. Arpacı (n 5) 191-192; Oğuzman/Seliçi ve Oktay Özdemir (n 4) 33.

⁵³ Dural ve Oğuz (n 8) 32.

⁵⁴ Tekinay (n 11) 220.

⁵⁵ Dural ve Oğuz (n 8) 32.

⁵⁶ Tekinay (n 11) 216-217.

Ortada bulunmayan ve mirasın açıldığı anda sağ olup olmadığı ispat edilemeyen mirasçının miras payı resmen yönetilmektedir (MK, md. 586/1)⁵⁷. Ayrıca vesayet makamı gaip olan kişinin malvarlığına yönelik, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken önlemleri almakta ve belli koşullar altında yönetim kayyımı atamaktadır (MK, md. 427/1)⁵⁸. Kayyım bir malvarlığının yönetimi ve gözetimi ile görevlendirilmiş ise, yalnız o malvarlığının yönetim ve korunması için gerekli olan işleri yapmaktadır⁵⁹. Bununla birlikte yönetim kayyımı, kayyımlık altındaki kişinin sadece malvarlığını temsil etmemektedir. Bu kişi kayyımlıkla bağlantılı korumanın somut olaydaki gereklerine göre kişisel korumayı sağlayıcı tedbirler de alabilmektedir⁶⁰.

Gaiplik kararının kesinleşmesi ile birlikte gaip kişinin malvarlığı mirasçılara geçmektedir. Kayıp kişiye atanan kayyım bu zaman dilimine kadar terekeyi temsilen işlem yapmış olmaktadır⁶¹. Ancak hakkında gaiplik kararı verilmiş bir kişinin mirasçıları veya mirasında hak sahibi olan kişiler, tereke malları kendilerine teslim edilmeden önce bu malları ileride ortaya çıkabilecek üstün hak sahiplerine veya gaibin kendisine geri vereceklerine ilişkin güvence-teminat göstermek zorundadırlar⁶². Gerçekten gaibin ölmüş olması ne kadar kuvvetle muhtemel olsa da bu kişinin yaşıyor olması da ihtimal dâhilindedir. Bu takdirde bir gün ortaya çıkabilme ihtimali olan gaibin bütün mallarının paylaşılması onu güç duruma düşürebilir. Bu sebeple güvencenin gösterilmesi zorunludur⁶³. Bu güvence, ölüm tehlikesi içinde kaybolma durumunda beş yıl, uzun zamandan beri haber alınamama durumunda onbeş yıl ve her halde en çok gaibin yüz yaşına varmasına kadar geçecek süre için gösterilmektedir

⁵⁷ Gaipken mirasa hak kazanan kişi için gaiplik kararının verilmesi halinde, miras payı resmen yönetilen bu kişiye mirastan düşen kısım, ölüm tarihi itibarıyla mirasa hak kazanan diğer kişiler arasında paylaşılmaktadır. Zira gaiplik kararı geçmişe etkilidir. Geçmişe etkili olma sebebiyle esasında mirasa hak kazandığı tarih itibarıyla bu paya sahip olma ehliyetinin olmadığı gaiplik kararıyla ilan edilmiş olmaktadır. Nitekim mirasın açıldığı anda ortada bulunmayanın gaipliğine karar verilmesi halinde onun miras payı kendilerine kalacak olanlar da gene yukarıda yer verilen gaipliğe ilişkin sürelerle ve usule uymak suretiyle o kimsenin miras payının kendilerine teslimini isteyebilecekleri hüküm altındadır (MK, md. 586/2).

⁵⁸ Bir kişi nezdinde gaiplik koşullarının varlığı halinde, yönetim kayyımı atanıncaya kadar ivedi işlerin yerine getirilmesi bakımından istek üzerine veya resen temsil kayyımının atanması da mümkündür (MK, md. 426/1; “Ergin bir kişi, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzeri bir sebeple ivedi bir işini kendisi görebilecek veya bir temsilci atayabilecek durumda değilse”)

⁵⁹ Kayyımın, bunun dışındaki işleri yapabilmesi, temsil olunanın vereceği özel yetkiye, temsil olunan bu yetkiyi verecek durumda değilse vesayet makamının iznine bağlı tutulmuştur (MK, md. 460).

⁶⁰ Mustafa Alper Gümüş, *Türk Medeni Hukukunda Kayyımlık* (1. Bası, Vedat 2006) 295

⁶¹ MK, md. 477/1-2; “Temsil kayyımlığı, kayyımın yapmakla görevlendirildiği işin bitirilmesiyle sona erer. Yönetim kayyımlığı, kayyımın atanmasını gerektiren sebebin ortadan kalkması veya kayyımın görevden alınmasıyla sona erer”.

⁶² Teminat yükümlülüğü gaiplik kararının ölümle tam anlamıyla aynı olmadığına güzel bir örnektir. Zira ölüm hadisesinin gerçekleşmesi durumunda miras koşullu olarak mirasçılara geçmemektedir. Bkz. Arpacı (n 5) 192.

⁶³ Tekinay (n 11) 220.

(MK, md. 584/1,2)⁶⁴. Bu sürelerin hitamından itibaren miras kesin olarak mirasçılara geçmektedir. Bununla birlikte bu sürelerin dolmasından sonra da üstün hak sahiplerine veya gaibin ortaya çıkmış olması halinde mirasçılarının veya mirasta hak sahibi olanların geri verme yükümlülüğü vardır. Diğer deyişle teminat yükümlülüğünün sona ermesi, iade yükümlülüğünü ilanihaye ortadan kaldırmamaktadır⁶⁵. Medeni Kanun'a göre gaibin ortaya çıkması halinde veya üstün hak sahibi olduklarını ileri sürenlerin bu sıfatlarını ispat etmeleri halinde, tereke mallarını teslim almış olanlar, aldıkları malları zilyetlik kuralları uyarınca geri vermekle yükümlüdürler. İyiniyetli olanların üstün hak sahiplerine geri verme yükümlülükleri, miras sebebiyle istihkak davasına ilişkin zamanaşımı süresine tabidir (MK, md. 585)⁶⁶. Gaiplik kararı verilebilmesi için gerekli ilan süresinde hiçbir hak sahibi ortaya çıkmazsa, aksine hüküm bulunmadıkça, gaibin mirası Devlete geçmektedir. Bununla birlikte Devlet, ortaya çıkmaları koşuluyla gaibe veya üstün hak sahiplerine karşı, aynen gaibin mirasını teslim alanlar gibi süresiz geri verme yükümlülüğü altındadır (MK, md. 588/2,3)⁶⁷.

3. Evlilik Açısından Sonuçları⁶⁸

Ölüm evliliği sona erdiren bir unsur iken gaiplik kararı ile birlikte gaip kişinin evliliği kendiliğinden sona ermemektedir. Bu anlamda gaiplik kararı geçmişe etkili şekilde sonuç doğurmamaktadır. Evliliğin feshine karar verilmeye kadar evlilik tüm hukuki sonuçlarını doğurmaktadır. Nitekim Medeni Kanun'a göre "*Gaipliğine karar verilen kişinin eşi, mahkemece evliliğin feshine karar verilmedikçe yeniden evlenemez. Kaybolanın eşi evliliğin feshini, gaiplik başvurusuyla birlikte veya ayrıca açacağı bir dava ile isteyebilir*" (md. 131/1,2). Burada amaçlanan şey gaibin ortaya çıkma ihtimaline karşılık eşine, isterse eşe bağlı kalmak, isterse bu bağı çözmek adına bir seçimlik hakka sahip olmasını sağlamaktır. Burada kişinin eşi mutlaka ölmüş gibi davranması zorunlu görülmemiştir. Bununla birlikte evliliğin feshi istenmemişse bile eşi, gaibe mirasçı olabilmektedir⁶⁹.

⁶⁴ Ortada bulunmayan ve mirasın açıldığı anda sağ olup olmadığı ispat edilemeyen mirasçının miras payı resmen yönetilmektedir. Gaibin resmen yönetilen miras payı da gaiplik kararının verilmesiyle birlikte gaipliğine karar verilen kişinin mirasçılarında teminat karşılığında teslim ve tescil edilmektedir (MK, md. 586/3)

⁶⁵ Öztan (n 9) 37.

⁶⁶ MK, md. 639; "*Miras sebebiyle istihkak davası, davacının kendisinin mirasçı olduğunu ve iyiniyetli davalının terekeyi veya tereke malını elinde bulundurduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mirasbırakanın ölümünün veya vasiyetnamenin açılmasının üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar. İyiniyetli olmayanlara karşı zamanaşımı süresi yirmi yıldır*".

⁶⁷ Bu durum, MK, md. 588/1'deki malvarlığının on yıl resmi yönetilmesi veya bu şekilde malvarlığı yönetilen kişinin yüz yaşını dolduracağı sürenin geçmesi durumunda Hazinenin o kişinin gaipliğine karar verilmesini talep etmesi hali için geçerlidir.

⁶⁸ Esasında bu başlık, çalışmanın temel gayesi ile bağlantılı değildir. Ancak gaiplik kararının hukuki sonuçları arasında yer alması hasebiyle kısaca değinilmektedir.

⁶⁹ Oğuzman/Seliçi ve Oktay Özdemir (n 4) 35-36.

II. HAKKINDA GAIPLİK KARARI VERİLECEK YADA VERİLMİŞ KİŞİNİN VERGİ HUKUKU KARŞISINDAKİ DURUMU

Kayıp bir kişinin, hakkında gaiplik kararı verilmeden önceki ve sonraki vergi hukuku karşısındaki durumu, üzerinde çalışma yapılmamış sahalardan biridir. Bu başlık altında gaiplik kararı verilmesinden önceki ve sonraki iki evre ile ilgili ayrıntılı incelemeler yapılacaktır.

A. HAKKINDA GAIPLİK KARARI VERİLECEK KİŞİNİN VERGİ HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kişilerin ölüm tehlikesi içinde kaybolmaları veya bu kişiler hakkında uzun süreden beri haber alınmaması, haklarında ölmüş olabilecekleri istikametinde bir duygunun hâsıl olmasını sonuçluyor ise diğer bir ifadeyle ölüm ihtimalinin kuvvet derecesi yüksek ise gaiplik gündeme gelmektedir.

Bir kişinin kayıp olarak tanımlanabildiği durumlarda bu kişi ile ilgili vergi işlemlerinin akibeti tartışma konusudur. Bununla birlikte velayet ya da vesayet altında olan bir kişinin kaybolması durumunda tartışma bulunmamaktadır. Zira velayet ya da vesayet altında olan bir kişiye ait vergisel yükümlülükleri yerine getirme mükellefiyeti veli ya da vasedir. Bu durumda mirasçılardan tayin edilmesi aşamasına kadar mükellefiyetle ilgili şekli ve maddi yükümlülükleri yerine getirme sorumluluğu ve ayrıca vergisel kabahatlerin doğrudan muhatap kanuni temsilci olarak bu kişilerdedir (MK, md. 335 vd.; MK, md. 396 vd.; VUK, md. 10, 332).

Medeni Kanun'a göre kayyım, belirli işleri görmek veya malvarlığını yönetmek için atanan kişidir (md. 403/2). Bir kimseye kayyım atanması onun fiil ehliyetini etkilememektedir⁷⁰. Kayyım hakkında esas alınması gereken kural ve şartlar prensip olarak vasi hakkındaki hükümlere tabidir (MK, md. 403/2,3). Kayyımın atanması usulü vasi atanması usulüne bağlanmıştır (MK, md. 431/1). Buna göre görevli ve yetkili vesayet makamı ilgili kişilerin başvurusu durumunda konu ile ilgili değerlendirmesini yapmak suretiyle kayyım tayininde bulunmaktadır⁷¹. Bir kişiye kayyım tayini doğaldır ki muhatap kişiyi belli durumlara özgü şekilde kayyım idaresine tabi tutmayı müncerdir.

Kayıp olan kişinin velayet veya vesayet altında olan bir kişi olmaması durumunda bu kişilerin vergilendirme süreci ile ilgili haklarının kullanılması ve ödevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili Vergi Usul Kanunu'nda doğrudan bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda esas düzenleme gaiplik kurumu ile ilgili ana metin hüviyetindeki Medeni Kanun'da yer almaktadır. Medeni Kanun'un 427. maddesine göre "Vesayet makamı, yönetimi kimseye ait olmayan mallar için gereken ön-

⁷⁰ Yasal danışmanlığa ilişkin hükümler saklıdır (MK, md. 458/1)

⁷¹ Yönetim kayyımı, malvarlığının büyük bölümünün yönetildiği veya temsil edilen kimsenin payına düşen malların bulunduğu yer vesayet makamı tarafından atanmaktadır (MK, md. 430/2). Buradaki vesayet makamından anlaşılması gereken merci ise sulh hukuk mahkemesidir (MK, md. 397/2).

lemleri alır ve özellikle aşağıdaki hâllerde bir yönetim kayyımı atar”⁷². Yönetim kayyımının atanması bir ön koşul çerçevesinde belirlenmiştir. Bu ön koşula göre yönetilen bir malvarlığı sözkonusu olmamalıdır. Aksi halde yönetim kayyımının atanması mümkün değildir. Medeni Kanun md. 427/b.1’e göre “uzun süreden beri bulunamayan ve oturduğu yer de bilinmeyen” kişilerin varlığı halinde bunların malvarlığının idaresi için yönetim kayyımı atanmaktadır. Bentte “ve” bağlacı dikkat çekicidir. İlk bakışta yönetim kayyımının tayin edilebilmesi için uzun süreden beri bulunamama ile oturduğu yerin bilinmemesi halinin aynı anda gerçekleşmesi gerektiği gibi bir izlenim doğmaktadır. Oysa bentte yer alan “de” ile oluşturulan söz öbeği işin niteliğini değiştirmektedir. Yönetim kayyımlığı için ya uzun süreden beri bulunamayan bir kişi söz konusu olmalıdır ya da bu kişi öyle bir kişi olmalıdır ki uzun süreden beri hakkında haber alınamamakla birlikte oturduğu yer de bilinmemelidir. Ayrıca MK, md. 427/b.1’e göre yönetim kayyımının atanabilmesi için kişi “uzun süreden beri” kayıp olmalıdır. Uzun bir sürenin geçmesi halinde kayyım atanabilmektedir. Uzun süreden ne kastedildiği belirsizdir. Asgari bir süre belirlenmemiştir. Bu süre vesayet makamı tarafından olayın özelliği, ölüm olasılığının fazlalığı ve vahametine göre tayin edilmektedir. Yönetim kayyımı bu durumların varlığı halinde atanabilecektir. Yapılan açıklamalar muvacehesinde gerekli şartlar bakımından kayıp kişi için de yönetim kayyımının atanabileceği ve bu anlamda gerekli şartların var olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira kanun koyucu, gaiplik şartlarından daha hafif şartların teşekkülü halinde bile yönetim kayyımının atanması konusunda emin olunmasını sağlayacak sarahatte düzenlemeler yapmış durumdadır. Örneğin gaiplik kurumu bağlamında kayıp olma halinden söz edebilmek için ölümün kuvvetli olasılık olması şart iken, yönetim kayyımının atanabilmesi için bu şekilde kaybolma hali şart değildir. Bu nedenle gaiplik kurumundaki gibi ağır şartların var olması durumunda yönetim kayyımının atanmasının doğru bir tutum olacağı ile ilgili belirsizlik bulunmamaktadır⁷³. Ayrıca vesayet makamının, ortadan kaybolma veya kayıp olma halinin kısa süreceğine dair, mutlak veya mutlak değerlere yakın olguların varlığını görmesi halinde, kişiye yönetim kayyımı yerine “ivedi”, “münferid”, “sürekliliği olmayan” işlere has şekilde temsil kayyımı atanması konusunda tercihte bulunma hakkına sahip olduğu unutulmamalıdır⁷⁴. Temsil kayyımının atanma ve görev tanımı dikkate alındığında gaip kişiler için esas olan kayyımlık şeklinin yönetim kayyımı olduğunu belirtmek gerekir. Bu bakımdan

⁷² Ortada bulunmayan ve mirasın açıldığı anda sağ olup olmadığı ispat edilemeyen mirasçının miras payı resmen yönetilmektedir (MK, md. 586/1). Burada resmen yönetime tabi tutulacak miras payı ile ilgili hangi hükümler çerçevesinde kayyım tayin edileceği belirsizdir. Bu durumda ya MK, md. 427/1 çerçevesinde ya da md. 427/3 (Bir terekede mirasçılık hakları henüz belli değilse veya ceninin menfaatleri gerekli kılar) çerçevesinde yönetim kayyımı atanmalıdır. Bu konudaki görüşler için bkz. Gümüş, (n 61) 74. Bu noktada belirtmek gerekir ki hangi bent hükmüne dayanılarak kayyım atanmış olursa olsun kayyımın sorumluluğunda bir değişiklik olmamaktadır.

⁷³ Benzer yönde bkz. İbid 72, 74.

⁷⁴ İbid 30-31, 72.

gaiplikle ilgili aşağıda yer alan açıklamalar özellikle yönetim kayyımlığı merkeze alınarak yapılmıştır⁷⁵.

Medeni Kanun'un md. 427/b.1'de öngördüğü durumların mevcut olması halinde ilgili kişilerce yapılan müracaat üzerine yukarıda da değinildiği şekilde vesayet makamınca ileri sürülen şartların var olup olmadığı ele alınmakta ve ulaşılan kanaat düzeyinden emin olunması durumunda yönetim kayyımının atanmasına karar verilmektedir. Kimlerin vesayet makamına müracaat etmesi gerektiğine yönelik Medeni Kanun'da açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda kayyım atanmasında menfaati bulunanların, örneğin mirasçıların ya da alacaklıların başvuruda bulunmasında hukuki açıdan bir beis veya engel bulunmamaktadır⁷⁶. Dolayısıyla bu konuda vergi idaresi de müracaat etme ehliyetine sahip olmalıdır. Örneğin düzenli şekilde vergisel yükümlülüklerini yerine getiren bir mükellefin bir süredir ödevlerini yerine getirme konusunda belli bir girişimde bulunmaması ve yapılan tüm çağrılara sessiz kalması durumunda idarenin yoklama veya inceleme sürecini başlatması ve kaybolma koşullarından haberdar olması mümkündür. Hatta bu konuda idareye bir ödev yükletilmesi dahi düşünülmelidir. Zira kayıp bir mükellefin malvarlığının yönetimi, idare için müstakbel vergi tahsilâtının akıbeti açısından önemlidir. Yönetilmeyen bir malvarlığı, merkezi idarenin ve vergi toplama ehliyetine sahip olan diğer kamu kurum ve kuruluşların mali tevzin gayretlerine zarar verebilir. Bu bakımdan vergi idaresinin de kayyım atanması talebinde bulunması olanaklı, hatta lüzumludur⁷⁷.

Yönetim kayyımının görev süresi konusunda Medeni Kanun'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Sadece görev süresi konusunda gaiplik kararının verileceği tarihin, tabii süre sınırı olarak kabul edilmesi mümkündür. Gaiplik kararının verilmesi doğal olarak gaip kişilerin malvarlığını idame ve idare için vazifeli yönetim kayyımının görevlerini sona erdirmektedir. Yönetim kayyımının atanması ile ilgili başvuru süresi konusunda da kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Ticari olsun ya da olmasın hayatın olağan akışına göre, kaybolan kişi adına kayyım atanması için başvuruların kısa sürede yapıldığını ve yapılan başvurular üzerine vesayet makamının da kayyım atanması konusunda inisiyatif aldığını düşünmek gerekir. Fakat çok kısa bir sürede bu işlemlerin yapılmış olduğu varsayımında dahi yönetim

⁷⁵ Vurgulamak gerekir ki temsil kayyımının atanması durumunda buna bağlanan vergisel sonuçlar, yönetim kayyımının atanması durumunda buna bağlanan vergisel sonuçlardan farklı değildir.

⁷⁶ İlave olarak MK, md. 404/2'ye göre görevlerini yaparlarken kayyımlik kararının verilmesini gerektiren bir halin varlığını öğrenen nüfus memurlarının, idari makamların, noterlerin ve mahkemelerin, bu durumu hemen yetkili vesayet makamına bildirmeleri zorunludur.

⁷⁷ Kamu alacaklısı için kayyımın atanmaması sorunlu bir vergisel yapı ile mücadele anlamına gelmektedir. Bu durumda kamu alacaklısı her ne kadar yerine getirilmeyen yükümlülükler açısından işlem tesis etme kudretine sahip olsa da her vergisel durum için idarece hareket etme imkânı mümkün ve rasyonel değildir. Çünkü çoğu vergide esas olan idarenin işlem takibi değil mükellef ya da kanuni temsilcilerinin beyan ve bildirimde bulunmasıdır. Dolayısıyla yönetim kayyımının atanması gereken durumlar için idareye de başvuru imkânı tanınmalıdır.

kayıyımının atanması için belli bir sürenin geçmiş olacağı muhakkaktır. Bu süre zarfında kaybolan kişinin malvarlığı sahipsizdir ve bu süreçte yerine getirilmesi zorunlu olan pek çok vergisel ödevler de muhtemelen yerine getirilememiştir. İşte bu durumların mevcut olması halinde kaybolma halinin mücbir sebep olarak kabul edilmesi ve kayyım atanıncaya kadar zamanında yerine getirilemeyen yükümlülükler bakımından VUK, md. 373 gereğince vergi cezasının kesilmemesi ve hatta gecikme faizinin hesaplanmaması yerinde olacaktır⁷⁸.

Kayıp kişiye atanan yönetim kayyımının hukuki vasfı ve sorumluluğu hususunda Vergi Usul Kanunu'nda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kişilerin belli süre ve zaman dilimleri ve belli işler için kanuni temsilci sıfatıyla görev yaptığından kuşku yoktur. Ancak yönetim kayyımının Vergi Usul Kanunu anlamında kanuni temsilci olup olmadığı hususunda bir netlik bulunmamaktadır. Kanun, sadece küçük ve kısıtlılar bakımından kanuni temsilcilik sıfatını ve bundan doğan sorumluluğu düzenlenmiştir (VUK, md. 10)⁷⁹. Daha önce de değinildiği üzere küçük ve kısıtlıların kanuni temsilcisi veli ya da vasiidir. Medeni Kanun'a göre küçük ve kısıtlının olduğu durumlarda yönetim kayyımının kanuni temsilci olarak atanması olanaklı değildir. Yönetim kayyımı küçük ya da kısıtlı olmayan ergin kişiye atanabilmektedir. Dolayısıyla ergin bir kişinin kayıp olması durumunda atanan yönetim kayyımının, VUK, md. 10 çerçevesinde sorumluluğuna müracaat edilmesi olanaklı değildir⁸⁰. Bu sebeple bu konuda bir yasal düzenlemenin yapılması elzemdir⁸¹. Bununla birlikte VUK, md. 332'ye göre "*Velayet ve vesayet altında bulunanlar veya işlerinin idaresi bir kayyımaya tevdi edilmiş olanlar, kendilerine izafeten veli, vasi veya kayyımın vergi kanunlarına aykırı hareketlerinden dolayı cezaya muhatap tutulmazlar. Bu hallerde cezanın muhatabı, veli, vasi veya kayyımdır*". Bu

⁷⁸ Temsil kayyımının atanması için de belli bir sürenin geçmiş olması olağan bir şeydir. Dolayısıyla yönetim kayyımı için yukarıda yer verilen düşüncenin, temsil kayyımının atanması süreci için de geçerli olması gerekmektedir.

⁷⁹ VUK, md. 10: "*Tüzelkişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, Vakıflar ve cemaatler gibi tüzelkişiliği olmayan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları halinde bunlara düşen ödevler kanuni temsilcileri, tüzelkişiliği olmayan teşekkülleri idare edenler ve varsa bunların temsilcileri tarafından yerine getirilir. Yukarıda yazılı olanların bu ödevleri yerine getirmemeleri yüzünden mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlığından tamamen veya kısmen alınamayan vergi ve buna bağlı alacaklar, kanuni ödevleri yerine getirmeyenlerin varlıklarından alınır. Bu hüküm Türkiye'de bulunmayan mükelleflerin Türkiye'deki temsilcileri hakkında da uygulanır. Temsilcileri veya teşekkülü idare edenler bu suretle ödedikleri vergiler için asıl mükelleflere rücu edebilirler*".

⁸⁰ "*Bir işte yasal temsilcinin menfaati ile küçüğün veya kısıtlının menfaati çatışıyorsa*" temsil kayyımının atanması olanaklıdır (MK, md. 426/2). İşte sadece bu durumda küçük ve kısıtlı kişilere atanan temsil kayyımın VUK, md. 10 gereğince kanuni temsilci sayılması mümkündür. Bunun dışındaki hallerde kayyım olarak atanan kişilerin VUK, md. 10 bağlamında sorumluluğuna başvurulamaz. Bu konuda bir özel durum daha vardır ki bu durumda ergin olmayan kişiler adına soybağının reddi davası açmak için vesayet makamınca kayyım atanabilmektedir (MK, md. 291/2). Ancak burada kayyımın ehliyeti kural olarak sadece belirli bir dava konusu ile sınırlı olduğundan bu kişinin durumu VUK, md. 10 kapsamında değerlendirilememektedir.

⁸¹ Bu yaklaşım, 6183 sayılı AATUHK'nın mükerrer 35. maddesi bakımından da geçerlidir.

düzenlemelere göre bir malvarlığının yönetim ve gözetimi ile ilgili karar almak üzere yönetim kayyımı olarak atanan kişiler, VUK, md. 10 hükmü çerçevesinde kanuni temsilci olmamakta, VUK, md. 332'ye göre ise malvarlıklarını idare ettikleri kişilerle ilgili vergi kanunlarına aykırı hareketlerinden ötürü vergi cezalarına muhatap olmaktadır. Başka bir deyişle kanun hükümlerinin açık lafzı ve sorumluluk hukukunda genişletici yorumun yapılmaması gereği karşısında, yönetim kayyımı olarak atanan kişilerin, yerine getirilmeyen veya eksik yerine getirilen vergi yükümlülükleri açısından, terditli mesuliyet çerçevesinde sorumluluklarına müracaat edilemeyen, fakat cezalar açısından idare karşısında sorumlulukları olan kanuni temsilciler olarak kabulü gerekmektedir⁸².

Kayıp kişinin, şahsi malvarlığının idaresi için gerekli önlemleri almış, örneğin malvarlığının idaresi için bir temsilci veya yönetici atamış olması halinde yönetim kayyımının tayini mümkün değildir⁸³. Ancak kayıp kişi tarafından daha önce görevlendirilmiş kişinin var olduğu durumlarda ortada VUK hükümleri çerçevesinde idareye sorumlu sıfatıyla muhatap olacak kimse kalmamaktadır. Zira kanuni temsilcilik sıfatı kanundan doğmaktadır. İradî temsilci bu sığata sahip bir kişi değildir. Bu sebeple iradî temsilci, vergisel ödevlerin yerine getirilmesi bakımından yönetim kayyımından farklı olarak vergi cezalarına da muhatap olmayacak⁸⁴, ceza tutarları itibarıyla kayıp mükellef hedef alınacaktır⁸⁵. Vergi idaresinin bu şekilde

⁸² MK, md. 467: “Vasi, görevini yerine getirirken kusurlu davranışıyla vesayet altındaki kişiye verdiği zarardan sorumludur. Kayyım ve yasal danışmanlar hakkında da aynı hüküm uygulanır”. Maddede açıkça belirtildiği üzere kayyım olarak atanan kişilerin bir kusurunun olması durumunda ayrıca kayyımların sorumluluğuna müracaat etmek mümkündür. Fakat bu sorumluluk, kayyımların vergi cezalarından doğan sorumluluğundan farklıdır.

⁸³ Kemal Oğuzman ve Mustafa Dural, *Aile Hukuku*, (2. Bası, Filiz 1998) 514; Bilge Öztan, *Aile Hukuku* (5. bası, Turhan 2004) 791. Ancak vesayet makamının her zaman için iradî temsilciyi azledip kayyımlık tesis etmesi ihtimal dâhilindedir. Ayrıca gaip kişi malvarlığının üçüncü kişiler tarafından (eş, çocuk, komşu gibi) gerçek vekâletsiz iş görme hükümleri çerçevesinde yönetilmesi durumunda da yönetim kayyımının atanamayacağına dair görüşler için bkz. Gümüş (n 61) 73,75.

⁸⁴ Burada dolaylı olarak 3568 sayılı Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre yetki almış serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir veya yeminli mali müşavirlerin iradî temsilci oldukları haller vergisel sorumluluk açısından bir istisna özelliği taşıyabilir. Zira VUK, mm. 227'ye göre “...beyannameyi imzalayan veya tasdik raporunu düzenleyen meslek mensupları, imzaladıkları beyannamelerde veya düzenledikleri tasdik raporlarında yer alan bilgilerin defter kayıtlarına ve bu kayıtların dayanağını teşkil eden belgelere uygun olmamasından dolayı ortaya çıkan vergi ziyayına bağlı olarak salınacak vergi, ceza, gecikme faizlerinden mükellefle birlikte müştereken ve müteselsilen sorumlu tutulurlar”. Buna göre bir zorunluluk ve mutad olmamakla birlikte meslek mensubu tarafından düzenlenen ve imzalanan vergisel belgeler sebebiyle VUK, mm. 227 çerçevesinde meslek mensuplarının sorumluluğu gündeme getirilebilecektir.

⁸⁵ Burada vergi cezaları bakımından kusur hususunun tartışılması mümkündür. Zira ceza hukukunda yer alan kusursuz ceza olmaz ilkesinin, kusursuz idarî para cezası olmaz şeklinde bir sonucu da kapsadığı kabul edilmelidir. Bkz. Berrin Akbulut, *Türk Ceza Kanunu İle Kabahatler Kanununun Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi* (1. Bası, Adalet 2010) 364. Bu nedenle kayıp olan kişinin, kayıp olduğu süre içerisinde cezalandırılmayı gerektiren fiiller bakımından, kusursuz olduğu gerekçesiyle cezai müeyyideyle karşı karşıya bırakılmaması gerekmektedir.

bir hadiseye tesadüf etmesi durumunda, vergisel işlemlerin sıhhati açısından vesa-yet makamına başvurmak suretiyle bir kayyım tayini talebinde bulunması yararlı olacaktır.

Gaiplik kararı verilmeden önce herhangi bir tarihte kayıp kişinin yaşamadığının kesin olarak anlaşılması halinde gaiplik süreci kendiliğinden sona ermekte ve bu kişi için aile kütüğüne ölüm kaydı düşülmektedir. Bu durumda artık vergilendirme işlemleri bakımından müracaat edilecek kişiler, ölmüş olduğu kesin olarak saptanmış kişinin mirasçıları olacaktır. Ancak burada da zamanaşımı sorunu ortaya çıkabilecektir. Örneğin kesin olarak öldüğü anlaşılan kişi adına verilmesi gereken bir beyannamenin verilmemesi sebebiyle, cezalı tarhiyat yapılmak istendiğinde, tarh zamanaşımı süresinin dolmasına üç aydan az bir süre kalmış ise bu tarhiyatın gerçekleştirilememesi olasıdır⁸⁶. Zira VUK, md. 150'ye göre sulh yarığları, nüfus memurları gibi kişiler muttali oldukları ölüm ve intikalleri “*ertesı ayın onbeşinci günü akşamına kadar*” vergi dairesine yazı ile bildirmeye mecburdurlar. Bu bildirim yapıldıktan sonra vergi idaresi tarafından kimlerin mirasçı olduğunun öğrenilmesi aşamasında zamanaşımı süresinin dolması ihtimal dahilindedir⁸⁷. Ayrıca ölüm ile ilgili vergi idaresine yapılacak bildirim kısa sürede gerçekleştiği ve zamanaşımı süresi dolmadan miras red süresi içinde ölüm anı itibarıyla mirasçı olarak saptanan kişilere, vergi cezasından arındırılmış tarhiyatla ilgili tebliğin yapılmış olduğu varsayıldığında bu kişilerin tebligata konu vergi miktarının yüksekliği gibi gerekçelerle hareket edip miras reddetmeleri de mümkündür. Bu konuda bir öneri olarak tebliğ edilecek belgeler ve vergilendirme ile ilgili diğer işlemler açısından, ölümün gerçekleştiği an itibarıyla mirasçı olan kişilerin değil, miras red süresi geçtikten miras reddetmemiş kişilerin idareye muhatap alınması teklif edilebilir⁸⁸. Ancak bunu temin etmek için miras red süresinin zamanaşımı süresini durduracağına yönelik bir hükmün kabulü ve vergi idaresine -her ne kadar prensip olarak sadece yasal mirasçılara tanınmış olsa da (MK, md. 598)- veraset ilanı için sulh hukuk mahkemesine veya notere müracaat edebilme hakkının sağlanması⁸⁹

⁸⁶ Bu ihtimal gaiplik kararının kesinleşmesi durumunda da geçerlidir.

⁸⁷ Tahsil zamanaşımına konu işlemler bakımından da aynı sonuçlar geçerli olacaktır.

⁸⁸ Üç aylık miras red süresi içinde miras reddetmemekle birlikte ölümü tarihinde mirasbırakanın ödemedi aczi açıkça belli veya resmen tespit edilmiş ise, miras hükmen reddedilmiş sayılacaktır (MK, md.605/2). Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 4/332/336, 16.4.2008 tarihli kararına göre eğer mirasçı olabilecek kişi sarih irade beyanıyla ya da Medeni Kanununun 610. maddesinin ikinci cümlesinde açıklanan davranışlarla miras kabul etmemiş ise, hükmi reddin sonuç doğurabilmesi için herhangi bir irade açıklamasına veya dava açılmasına gerek yoktur. Miras hükmen reddetmiş sayılan kişi, tereke alacaklıları aleyhine husumet yönelterek bu durumun tespitini isteyebileceği gibi bunu defi yoluyla da ileri sürebilir. Bu çerçevede miras red süresinden sonra tebliğ edilen ihbarname üzerine, mirasçıların bu hüküm çerçevesinde miras red hakkı bakidir.

⁸⁹ Ölüm üzerine (ya da gaiplik kararının mahkemece o yerin nüfus müdürlüğüne tebliği üzerine) nüfus müdürlüğü tarafından hem durum hem de mirasçılarla ilgili belgeler vergi idaresine ulaştırılmaktadır (VUK, md. 150). Vergi idaresi de nüfus müdürlüğü tarafından gönderilen belgelerden hareketle mirasbırakan nezdinde yapması gereken işlemleri mirasçılar nezdinde

şarttır⁹⁰. Bu şekilde hem ilk başta değinilen zamanaşımı sorunu ortadan kalkmış hem de tebligat yapılabilecek mirasçı kişilerin kesinleşmesiyle süre, emek, zaman kaybı önlenmiş olur⁹¹.

B. HAKKINDA GAIPLİK KARARI VERİLMİŞ KİŞİNİN VERGİ HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ

Kayıp olmak tek başına gaiplik kararının verilebilmesi için yeterli değildir. Medeni Kanun'un 32 vd. maddelerinde meydana gelen kaybolma hallerine, ölümün kuvvetle muhtemel olduğu nazarının eklenenebilmesi halinde bunlara bağlı olarak vesayet makamı tarafından; belli sürelerin geçmesi, başvuru ve ilan gibi mütemmim unsurların somut vakiada mevcut olması durumunda gaiplik kararı verilebilmektedir. Aksi halde gaiplik kararının verilmesi olanaksızdır. Diğer deyişle gaiplikle ilgili yasal şartların mevcut olmaması, gaiplik kararını vermeye yetkili ve görevli mahkemenin hareket etme ve karar alma kabiliyetini ortadan kaldırmaktadır. Gaiplik kararının verilmesi halinde bu karar MK, md. 35/2 gereğince ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haberin alındığı günden başlayarak hüküm ifade etmektedir. Gaiplik kararının ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haber alma tarihinden itibaren geçmişe etkili şekilde hüküm ifade edeceğini belirleyen bu hüküm aslında, bu tarihler itibarıyla hukuken ölmüş sayılan bir kişi nezdinde yapılan işlemlerin hukuk âleminde mevcut olamayacağı durumunu betimlemektedir. Kanun koyucu yaptığı düzenlemede geçmişe etkililiğin hangi hallere münhasır olduğuna yönelik bir belirleme yapmamıştır. MK, md. 35/2'deki ifade tarzı, gaiplik kararının bütün hukuki işlem ve durumlar açısından geçmişe etkili şekilde

gerçekleştirmektedir. Ancak mirasçı sıfatına sahip kişiler miras payları oranında sorumlu olmalarına rağmen (VUK, md. 12) tebligat hatalı şekilde tüm borç tutarını kapsayacak şekilde yapılmaktadır. Bir diğer durumda ise vergi idaresi, kendisinin belirlediği miras payları oranında hesapladığı tutarları kişilere tebliğ etmektedir. Bu yaklaşım hukuki değildir. Zira kanunda yer alan hükümler çerçevesinde miras hisselerinin dökümünü çıkarma yetkisi, sulh hukuk mahkemeleri veya noterlere tanınmış bir yetkidir. Vergi idaresinin bu yetkiyi uhdesine alıp tasarrufta bulunması durumunda hatalı sonuçların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu yönüyle de vergi idaresine miras payları oranında sorumluluk bağlamında miras hisselerinin hükme bağlanması gayesiyle, veraset ilamı için sulh hukuk mahkemesine veya notere müracaat edebilme hakkı tanınmalıdır.

⁹⁰ Mirasın reddi halinde herhangi bir idari makamın mirasın reddedildiğine yönelik bilgilendirilmesi söz konusu olmamaktadır. Bu durumda örneğin vergi idaresinin veraset ilamı için başvuruda bulunması üzerine düzenlenen veraset belgesinde, mirası reddetmiş kişilerin de kendisine yer bulması mümkündür. Bu sebeple herhangi bir mahkemede mirasın reddine yönelik tespit kararının verilmesi halinde, bu kararı veren mahkemenin bildirim sonrasınca, nüfus kayıtlarına bu kararın şerh olarak düşülmesini sağlayıcı yasal düzenleme yapılmalıdır. Böylece miras red süresi geçtikten sonra veraset ilamının istenmesi halinde, kararı verecek olan mahkeme veya noter, nüfus kayıtlarında gördüğü şerhe istinaden veraset belgesini tanzim edecektir.

⁹¹ Uygulamada zamanaşımını sürelerinin dolmasına kısa bir süre kalmışsa idare tarafından bu tehditten kurtulmak amacıyla çeşitli tasarruflarda bulunabilmektedir. Örneğin tarh zamanaşımı bakımından takdire sevk işlemi yapılmakta, tahsil zamanaşımı bakımından borçlu hesaba bir miktar ödeme yapılmaktadır. İşaret etmek gerekir ki idarenin bu pratiği, burada yapılan teorik tartışmayı belli ölçüde işlevsiz bırakmaktadır.

sonuç doğuracağını akla getirmektedir. Fakat bu yaklaşım tarzı her ne kadar kanunun lafzına uygun olsa da ruhuna uygun olmayacaktır.

Gaiplik kararının verildiği zaman dilimine kadar kişinin hayatta olduğu, tüm yaşam emarelerini gösterdiği ve buna bağlı olarak şahsı nazarı ve nezdinde işlem yapılabilirdiği kabul edilmektedir. Gaiplik kararı verilse bile bu karar ölüm halini kesinleştirmemektedir. Kişinin yaşayıp yaşamadığı belirsizdir. Bu durum saptanamadığı için bu kişiye bağlı hakların sonsuza dek harici bir iradenin idaresine mahkûm olmaması gayesiyle gaiplik müessesesi ihdas edilmiştir. Bununla beraber en azından gaiplik kararı verilinceye kadar ortada bir kişi, ona bağlı bir kişilik; kişi adına hareket eden temsilci iradesi ve buna bağlı idare vardır. Bu süreçte kanun koyucu kayıp kişinin iradesini sınırlamamaktadır. Onun sahip olduğu hukuki kimlik ve kişilikten vazgeçmemektedir. Bu sebeple kanun koyucu, malvarlığının idaresi ve buna bağlı ödevlerin yerine getirilmesi bakımından mevcutsa kanuni temsilcilerin varlığını, bunların olmaması durumunda ise bir yönetim kayyımının atanmasını kabul etmiştir.

Gaiplik süreci ile ilgili kabul ve düzenlemeleri dikkate alındığında, kanun koyucunun bir bakıma bu kişiler adına veya bu kişiler tarafından idare tarafından yapılan işlemlerin hukuki anlamda baki sonuç doğuracağına cevaz verdiği ve bu işlemlere kefil olduğu anlaşılmaktadır. Medeni Kanun bu gibi durumlarda kayıp olan kişinin haklarının idaresi ve borçlarının yerine getirilmesi için bir görevlinin tayin edileceğini veya bu kişiler hakkında idarece işlem yapılacağını kabul etmiş iken her hukuki saha için bu işlemlerin geçersiz olmasına neden olacak, geçmişe etkili bir gaiplik kararının varlığını kabul etmiş olamaz. Hatta 3561 sayılı Mal Memurlarının Kayyım Tayin Edilmesine Dair Kanun, bir kimsenin uzun süreden beri bulunamaması veya oturduğu yerin bilinmemesi nedeniyle malvarlıkları üzerinde Hazine menfaatinin korunmasını sağlamak üzere; mahallin en büyük mal memurunun yönetim kayyımı olarak atanmasını düzenlemiştir⁹². Görüleceği üzere kanun koyucu Hazine menfaatini gözeterek kayıp kişinin malvarlığının bir kamu otoritesi eliyle kontrolünü planlamıştır. Burada atanan yönetim kayyımı gaiplik kararı verilinceye kadar bir yönüyle Hazine adına ve hesabına taşıyıcı annelik yapmaktadır. Gaiplik kararı yapılan işlemleri geçmişe etkili şekilde ortadan kaldıracak ise devletin 3561 sayılı Kanun çerçevesinde yasal pozisyon alması makul olmayacaktır. Kanun koyucunun MK, md. 35/2 çerçevesinde kendisini inkâr ve iptal etmesi akla uygun değildir. Devlete önce malvarlığını idare etmek üzere imtiyaz verip daha

⁹² 1989 tarihli ve 3561 sayılı Kanununun 2. maddesine göre “...bir kimsenin uzun süreden beri bulunamaması veya oturduğu yerin bilinmemesi veya ortada bulunmayan ve miras açıldığında sağ olup olmadığı ispatlanamayan mirasçının payının resmen yönetilmesi amacıyla kayyım atanmasının gerektiği hallerde, vesayet makamı; bu kimselerin malları üzerinde Hazinesin hak ve menfaati bulunup bulunmadığını, mahallin en büyük mal memurluğundan araştırır. Hazinesin hak ve menfaatinin söz konusu olduğunun anlaşılması halinde, mahallin en büyük mal memurunu yönetim kayyımı tayin eder”. Bu konuda etraflı düzenleme Mal Memurlarının Kayyımlığı Hakkında Yönetmelik ile yapılmıştır. Bkz. RG, 16.5.2009 tarih ve S.27230.

sonra bu imtiyazın gereği olarak yapılan işlemlerin hükümsüzlüğünü benimsemek ve o nispette devleti nasipsiz kılmak düşünülemez. Ayrıca malvarlığının gaiplik müddetince idaresine ve bu malvarlığı ile ilgili temel işlemlerin yapılmasına bu kadar hassas olan kanun koyucunun, gaiplik kararının geçmişe etkili olmasını düzenleyerek yönetim kayyımının tüm tasarruflarını teşhir etmek suretiyle peşinen geçersiz ilan etmiş olması hukuki düşünce sistematığına de uymamaktadır.

Yukarıda yer verilen yaklaşımın vergi işlemleri bakımından da cari olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Bu bağlamda mahkeme hükmüne bağlı olarak kişiyi ve kişiliği geçmişe etkili şekilde hukuki sahadan silmek, onun adına yapılan vergisel işlemlerin ikbalini de ortadan kaldırmamalıdır. Zira vergisel işlemler dâhil idari işlemler hukuka uygunluk karinesinden yararlanmaktadır. Vergisel idari işlemlerin sebep, konu, yetki, şekil ve maksat şeklinde beş temel öğede hukuka aykırı olduklarının belirlenmesi halinde iptal edilmesi ve tahsil edilen tutar varsa bunların da iade edilmesi mümkündür. Dolayısıyla vergi ile ilgili idari işlemlerin bu hususların olmaması halinde gaiplik kararı sebebiyle geçerliliğini yitirmemesi gerekmektedir.

Bir vergilendirme işleminin, idari işlemin unsurları bakımından tam bir hukuka uygunluk çerçevesinde yapılması halinde bu işlemlerin daha sonra gaiplik kararı ile ortadan kaldırılması herhalde maksut edilen şey değildir. Sözelimi, kendisinden uzun süreden beri haber alınamama halinde gaiplik talebinde bulunmak için geçmesi gereken süre en az 5 yıldır. Bir mükellef adına ve hesabına, yasal temsilcileri marifetiyle, hakkında gaiplik kararı verilmeye kadar yüzlerce hukuki işlemin yapılması mümkündür. Örneğin katma değer vergisi özelinde mükellefin birçok defa KDV beyannamesinin verilmesi ve ödemenin yapılmış olması mümkündür. Bu durumda alınan gaiplik kararı, bu işlemleri ve ödemeleri geçersiz mi yapacaktır? Bu işlemler yeniden mi yapılacaktır? Bunun usul ekonomisi ile telifi mümkün müdür? Bu sorulara verilecek cevaplar olumsuz olmalıdır. Aksi halde kamu düzeninden olan vergilendirme işlemlerinde kaos ve telafisi güç zararlar tahakkuk edecektir. Bu sebeple yapılan tüm bu ve buna benzer ve büyük ölçüde tamamlanmış ve hukuki sonuçlarını doğurmuş kamu hukuku veya özel hukuk işlemlerini, nizasız davaya konu olan tek bir karar ile geçmişe etkili şekilde ortadan kaldırmak veya başvuruda bulunulması halinde bu konudaki talebe uygun şekilde vaziyet almak fikri reddedilmelidir⁹³.

Vergi işlemleri açısından bir an için gaiplik kararının geçmişe etkili sonuç doğurduğu kabul edilse bile yapılması gereken işlemlerin mirası reddetmemiş mirasçılara karşı yürütülmesi bazı durumlarda fiili durum gereğince neredeyse imkânsızdır. Mesela bir kişiden uzun süreden beri haber alınamama ihtimalinde usuli

⁹³ Danıştay 9. D, 3056/6321, 02.12.2010 tarih sayılı kararına göre gaiplik kararı, son haber alma tarihinden itibaren hüküm ifade edeceğinden, hakkında gaiplik kararı alınan kişi adına son haber alma tarihinden sonra vergilendirme ile ilgili olarak tesis edilen işlemlerin hukuk alanında mevcudiyetinden söz edilemez.

anlamda en kısa sürede gaiplik kararı verilse ve yapılan vergi işlemlerine (tarh işlemi gibi), -bu işlemlerin MK, md. 35/2 gereğince hukuken ölmüş kişi adına yapılmış işlemler olduğu savlanarak- iptal veya iade gibi sonuçlar bağlansa, kayıp olma süresince yapılmış vergisel işlemlerin daha sonra mirasçılara karşı yapılmak istenmesi halinde, VUK'taki tarh zamanaşımı sürelerine ilişkin kurallar sebebiyle güçleşecektir. VUK, md. 114'e göre "*Vergi alacağına doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından itibaren başlayarak 5 yıl içinde tarh ve mükellefe tebliğ edilmeyen vergiler tahakkuk zamanaşımına uğrar*". Bunun anlamı mirasçılara yapılması istenen bir tarihyatın, zamanaşımı süresinin dolmuş olması nedeniyle yapılamayacak olmasıdır⁹⁴. 1982 Anayasasının md. 73/1. fıkrasına göre "*herkes*" mali gücüne göre vergi vermekle yükümlüdür. Gaiplik kararının geçmişe etkili olması sebebiyle hakkında gaiplik kararı verilen kişi adına tahakkuk etmesi gereken vergi ile ilgili değerlerin mirasçılar adına tahakkuk ettirilememesi, Anayasanın 73. maddesinde işaretlenen ilkenin de devre dışı bırakılması anlamına gelecektir. Bu durumun vergilemede eşitlik ilkesine de aykırı sonuçlar doğuracağı ve haksız rekabete yol açacağı açıktır. Bunun yanı sıra gaiplik kararının geçmişe etkili sonuçlar doğurması hukuki güvenlik ilkesine de aykırı olacaktır. Hukuki güvenlik ilkesi kişilerin hangi hukuki durumla karşı karşıya kalacaklarını önceden bilmeleri ve buna göre iktisadi yaşamlarını diledikleri istikamette planlayabilmelerini ifade etmektedir. Anayasa Mahkemesi de hukuki güvenliği, hukuk devletinin en önemli ilkeleri arasında saymaktadır⁹⁵. Vergi hukuku uygulamaları açısından hukuki güvenlik ilkesi diğer anayasal ilkelere göre daha az değerli değildir. Tüm bu sebeplerle MK, md. 35/2'nin gaiplik kararının geçmişe etkili sonuç doğuracağına yönelik hükmünü belli konulara hasretmek (miras hakları, ölüm aylığı gibi⁹⁶) ve o durumların varlığı halinde uygulamak yerinde olacaktır. Zira hukuki işlemleri geçmişe etkili ortadan kaldırma mantığı çoğu durumlar açısından bir hak tesis etmemektedir. Bu yaklaşım hakkında gaiplik kararı verilen kişinin veya ilgili üçüncü kişilerin terekesine zarar verebilmektedir. Hukuki kurgunun doğru yapılması ve uygulamaya doğru yön verilmesi adına gaiplik kararının geçmişe etkili sonuç doğuracağına yönelik hükmünün her konuda geçerli kabul edilmemesi yararlı olacaktır⁹⁷.

⁹⁴ Gaiplik kararının geçmişe etkili sonuç doğuracağına yönelik medeni kanunun lafzından çıkan düşünüşle hareket edilmesi durumunda vergi cezalarının da düşmesinden söz edilecektir. Yani miras bırakanın yükümlülükleri için yapılacak taktikte mirasçıların sadece vergi aslı ve fer'ileri için takip edilebilme imkanı olacaktır. Zira VUK, md. 372'ye göre ölüm halinde vergi cezası düşmektedir. Bu yaklaşımın ayrıca para, emek ve zaman kaybına yol açması kuvvetle muhtemeldir.

⁹⁵ Anayasa Mahkemesi, 79/9, 19.1.2012

⁹⁶ Mehmet Lütfi Camkurt, 'Ölüm Karinesi ve Gaiplik Durumunda Sosyal Güvenlik Mevzuatı Kapsamında Hak Sahiplerine Gelir ve Aylık Bağlanması' (2011) (104) Mali Çözüm 235, 239.

⁹⁷ Geçmişe etkili olma düşünce ve uygulamasının kabul edilmesi halinde zamanaşımı süresinin durmasına yönelik veya gaiplik kararından sonra belli süreler içinde mirasçıların takip edilebileceğine yönelik bir hükmün Vergi Usul Kanununa konulması durumunda çıkması olanaklı vergisel ihtilafların önüne geçilmesi mümkün olabilecektir.

Gaiplik kararının verilmesi durumunda bu karar, VUK. md. 160 vd. hükümleri çerçevesinde işin terki manasına gelmektedir. Eş ifadeyle gaiplik kararının verilmesi ile birlikte mükellefin mükellefiyet kaydı kendiliğinden sona ermektedir. Vergi Usul Kanunu md. 160/4'e göre mükellefiyet kaydının terkin edilmesi, mükellefin işi bırakmasından önceki döneme ilişkin yükümlülüklerini ortadan kaldırmamaktadır. Bu hüküm netice itibarıyla gaiplik kararının geçmişe etkili sonuç doğuracağına dair Medeni Kanun hükmüyle çelişki doğurmaktadır. Bu nedenlerle her iki yasa arasındaki çelişki giderilmeli ve vergi işlemleri bakımından az yukarıda belirtilen hassasiyetlere rağmen, Vergi Usul Kanunu disiplinine dair hükümlere öncelik tanınacağı kanunda düzenlenmelidir⁹⁸.

Hakkında gaipliğine karar verilen kişiler açısından kişilerin daha sonra çıkıp gelmesi durumunda nasıl bir hukuki durumun ortaya çıkacağı belirsizdir. Medeni Kanun bu konuda bir düzenleme içermemektedir. Oysa kişilerin, haklarında verilen gaiplik kararının kesinleşmesinden sonra ortaya çıkması halinde, o zamana kadar hukuk âleminde sonuçlarını göstermiş işlemlerin hüküm ve sonuçlarının ne olacağı ve kaçırılan sürelerle ilgili nasıl hareket edileceği önem taşımaktadır. Özel hukukta bu gibi durumlar için bazı yollar öngörülmüş durumdadır. 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu (İİK) md. 65'te düzenlenmiş olan gecikmiş itiraz, HMK, md. 95'te düzenlenmiş olan eski hale getirme bunlardan bazılarıdır⁹⁹. Ancak bu durumlarla ilgili ne vergi usul hukukunda ne de idari yargı usulünde bir düzenleme öngörülmüş değildir. Diğer ifadeyle kişilerin bu aşamada geçmiş dönemde yapılmış işlemlere karşı bir başvuru usulü bulunmamaktadır. Özel hukukta yer alan düzenlemelere benzer paralel düzenlemelere vergi hukuku alanında da yer verilmesi veya bu düzenlemelerin bulunduğu kanunlara atıf yapılması hakların korunması bakımından kanun koyucu gündemine taşınmalıdır.

Daha önce de izah edildiği üzere gaiplik kararı ölüme eşdeğer neticeler vermektedir. Bu bakımdan gaiplik kararı ile ölüme bağlı haklar, aynen gaibin ölümü ispatlanmış gibi kullanılmaktadır (MK, md. 35/1). Dolayısıyla hakkında gaiplik kararı verilmiş kişinin varlığı sebebiyle muris kişiler bakımından hem mirasçıların vergisel sorumluluğuna ilişkin hem de Veraset ve İntikal Vergisi'ne ilişkin hükümler icra kabiliyeti kazanmaktadır^{100, 101}.

⁹⁸ Gaiplik kararı verilmeden önce prensip olarak işin terkin edilmesinden veyahut terkin edilmiş olmasından söz edilemez. Bu bakımdan hakkında gaiplik kararı verilmemiş kişinin vergi düzenlemeleri karşısındaki vaziyetine dair "2.1. HAKKINDA GAİPLİK KARARI VERİLECEK KİŞİNİN VERGİ HUKUKU AÇISINDAN İNCELENMESİ" başlığı altındaki açıklamaları burada anımsamakta fayda bulunmaktadır. Bu uğurda yeniden vurgulamak gerekirse yönetim kaydının atanması halinde vergi aslı bakımından sorumluluk, münhasıran gaip kişinin uhdesinde kalacak iken vergi cezaları bakımından sorumluluk VUK. md. 332 hükmüne göre ve cezaların şahsiliği ilkesi mucibince işlem ve eylemleri gerçekleştiren kişilerin uhdesinde kalacaktır.

⁹⁹ Bkz. Cumhuriyet Rüzgaresen, 'Gaip Borçlunun İflası' (2012) 61(4) AÜHFHD 1369, 1392 vd.

¹⁰⁰ Veraset ve intikal vergisi bakımından hukuki çerçevenin analizi için bkz. Tamer Budak, *Türk Vergi Hukukunda Kişiliğin Sona Ermesi ve Sonuçları* (1. Bası, XII Levha 2011)

¹⁰¹ Gaiplik kararının verilmesinden sonra bazı yasal düzenlemeler çerçevesinde yeni vergileme usul ve pratiği hayata geçirilmiş olsa da gaip kişinin sonradan zuhuru durumunda gaiplik kararından

SONUÇ

Bir kişinin etken ya da edilgen olduğu her şey hukukun ilgi sahasına girmektedir. Ancak bir kişinin yazgısında gaip olma hali varsa buna hukuk bazı sonuçlar bağlamaktadır. Kişiliği sona erdiren hallerden biri olarak gaiplik kurumunun şartları ve sonuçları, esas olarak, Medeni Kanun'da düzenlenmiştir. Medeni Kanun'a göre ölüm tehlikesi içinde kaybolan veya kendisinden uzun zamandan beri haber alınamayan bir kimsenin ölümü hakkında kuvvetli olasılık varsa, hakları bu ölüme bağlı olanların başvurusu üzerine mahkeme bu kişinin gaipliğine karar verebilmektedir.

Çalışmada gaiplik genel hatlarıyla anlatılmış olup, esas olarak gaipliğin vergi hukuku üzerindeki etki ve sonuçları incelenmiştir. Daha açık bir anlatımla, münhasıran hakkında gaiplik kararı verilecek ya da verilmiş kişinin vergi hukuku karşısındaki durumu çalışmanın ana eksenini oluşturmuştur.

Hakkında gaiplik kararı verilecek kişinin velayet veya vesayet altında olan bir kişi olmaması halinde, bu kişilerin vergisel haklarının kullanılması ve/veya ödevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili hukuken sorumlu tutulacak kimse bulunmamaktadır. Bu durumda ya "ivedi", "münferid", "sürekliliği olmayan" işler bakımından temsil kayyımının veya bu kapsamın dışındaki genel durumlar için yönetim kayyımının atanması gerekmektedir. Bu kişilerin atanması ile ilgili vergi idaresinin de talepte bulunabileceği kabul edilmelidir.

Gaiplik emarelerinin görüldüğü durumlarda ilgili kişilerin malvarlıklarının yönetim ve gözetimi için atanacak kişilerin, bu göreve atanma tarihlerine kadar az ya da çok belirli bir süre geçmektedir. Bu proseste geçen sürelerin, mücbir sebep süreleri olarak kabul edilip zamanında yerine getirilemeyen ödevler bakımından hakkında gaipliğe hükmedilecek kişi adına ceza kesilmemesi ve hatta gecikme faizinin istenmemesi hakkaniyete uygun olacaktır.

Medeni Kanun'a göre küçük ve kısıtlıların kanuni temsilcileri veli ya da vasisleridir. Bu bakımdan hakkında gaiplik kararı verilecek kişinin küçük ya da kısıtlı olması durumunda, bu kişiler için yönetim veya temsil kayyımının atanması mümkün değildir. Bu çerçevede VUK, md. 10'a bakıldığında sadece küçük ve kısıtlılar için kanuni temsilciliğin öngörüldüğü görülmektedir. Bu bakımdan ergin bir kişinin kayıp olması durumunda atanacak kayyımın, VUK, md. 10 gereğince sorumluluğuna müracaat edilemeyecektir. Dolayısıyla bu konuda bir yasal düzenlemenin yapılması şarttır. Bununla birlikte kayyım olarak atanan kişiler, VUK, md. 332'de yer alan hüküm gereğince vergi kanunlarına aykırı hareketlerinden ötürü vergi cezalarına muhatap olacaklardır.

sonra yapılmış olan işlem ve tasarruflarla ilgili nasıl bir hukuki vaziyetin ortaya çıkacağı belirsizdir. Bu konuda sadece Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu md.21/b'de bir düzenleme bulunmaktadır. Bu düzenlemeye göre nüfustaki ölüm kaydının terkinini takiben, daha önce alınmış olan vergiler talep üzerine ilgili verginin mükellefine geri verilmektedir. Bunun dışında kalan hususlarla ilgili neler yapılabileceğine yönelik yukarıda yapılmış olan değerlendirmeleri prensip olarak burada da tatbik etmek mümkündür.

Kayıp kişinin, şahsi malvarlığının idaresi için gerekli önlemleri almış, örneğin malvarlığının idaresi için bir temsilci veya yönetici atamış olması durumunda bu iradi temsilcinin ne VUK, md. 10 çerçevesinde vergi, ne de VUK, md. 332 çerçevesinde cezai sorumluluğuna başvurulabilecektir. Her iki durum için de iradi temsilciler idareye muhatap olmayacaklardır. Bu durumda vergi idaresinin harekete geçip, vesayet makamından kayyım atanmasını talep etmesi yerinde bir davranış olacaktır.

Zamanaşımı sürelerinin dolmasına üç aydan kısa bir süre kala hakkında gaiplik kararı verilecek kişinin kesin olarak öldüğü anlaşılırsa veya gaiplik kararı kesinleşirse, hem zamanaşımı hem zamanaşımı endişesi olmasa bile miras hisselerini belirleme ve mirasın reddi müessesesi sebebiyle vergilendirme işleminin tebliğinde muhatap olacak kişiyi tayin etme sorununun ortaya çıkması mümkündür. Bu konuda bir öneri olarak tebliğ edilecek belgeler ve vergilendirme ile ilgili diğer işlemler açısından, ölümün gerçekleştiği an itibarıyla mirasçı olan kişilerin değil, mirası red süresi geçtikten mirası reddetmemiş kişilerin idareye muhatap alınması gündeme alınabilir. Ancak bunu temin etmek için mirası red süresinin zamanaşımı süresini durduracağına yönelik bir hükmün kabulü ve vergi idaresine veraset ilanı için sulh hukuk mahkemesine veya notere müracaat edebilme hakkının sağlanması şarttır. Bununla birlikte alınacak veraset ilamında sıhhat açısından, sulh hukuk mahkemesine müracaatla mirası reddeden kişilerle ilgili tespitin, mahkemece nüfus müdürlüğüne gönderilmesini ve kayıtlara şerh olarak düşülmesini sağlayıcı yasal düzenlemenin yapılması zorunludur.

Gaiplik kararının ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haber alma tarihinden itibaren geçmişe etkili şekilde hüküm ifade edeceği kabul edilmiştir (MK, md. 35/2). Medeni Kanun'da yapılan düzenlemenin belli hukuki saha ve konulara münhasır olması gerekmektedir. Yapılan işlemlerin, ölüm tehlikesinin gerçekleştiği veya son haber alma tarihinden hukuken ölmüş bir kişi adına yapıldığını kabul edip bu işlemleri batıl saymak kabul edilemez. Bu sebeple gaiplik kararı verilmeye kadar yapılan vergisel işlemlerin temel idari prensipler açısından hukuken ayakta olan işlemler olarak kabulü zorunluluk taşımaktadır.

Vergi mevzuatında, hakkında gaipliğine karar verilen kişilerin daha sonra ortaya çıkması durumunda nasıl bir prosedür takip edileceği düzenlenmemiştir. Dolayısıyla özel hukukta bu gibi durumlar için İİK, md. 65'te düzenlenmiş olan gecikmiş itiraz, HMK, md. 95'te düzenlenmiş olan eski hale getirme gibi müesseselere paralel düzenlemelere vergi hukuku alanında da yer verilmesi veya bu düzenlemelerin bulunduğu kanunlara atıf yapılması hakların korunması bakımından zorunluluk taşımaktadır.

Özetle idari işlemlerin her iki tarafında olanlar sağlıklı bir ilişkinin kurulmasını arzularlar. Bunun sağlayıcı unsurlardan biri de eksiksiz yasal düzenlemelerin ve uygulamaların yapılmasıdır. Bugüne kadar yapılanlar taraflar arasındaki ilişkinin düzeyine tam anlamıyla kefilidir, denilemez. Bu bakımdan gaiplik kurumu ve bunun vergisel yansımalarına yönelik aksaklıkları ve belirsizlikleri giderici yasal düzenlemelerin yapılması faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

Akbulut B, *Türk Ceza Kanunu İle Kabahatler Kanununun Genel Hükümlerinin Yaptırım Hükümleri Dışında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi* (1. Bası, Adalet 2010).

Akıntürk T ve Ateş Karaman D, *Medeni Hukuk* (19. Bası, Beta 2013).

Arpacı A, *Kişiler Hukuku(Gerçek Kişiler)* (2. Bası, Beta 2000).

Ataay A, *Şahıslar Hukuku* (3. Bası, 1978).

Belbez H, 'Devletler Hususi Hukukunda Medeni Haklardan İstifade Ehliyeti ve Gaiplik' (1949) 6 (1) AÜHFD 70-79.

Budak T, *Türk Vergi Hukukunda Kişiliğin Sona Ermesi ve Sonuçları* (1. Bası, XII Levha 2011)

Camkurt M L, 'Ölüm Karinesi ve Gaiplik Durumunda Sosyal Güvenlik Mevzuatı Kapsamında Hak Sahiplerine Gelir ve Aylık Bağlanması' (2011) (104) Mali Çözüm 235-248.

Çelik C, 'Türk Medeni Kanunu'na Göre Gaiplik', (2004) Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan 197-126.

Dural M ve Oğuz T, *Kişiler Hukuku* (8. Bası, Filiz 2006).

Gümüş M A, *Türk Medeni Hukukunda Kayımlık* (1. Bası, Vedat 2006).

Hatemi H ve Kalkan Oğuztürk B, *Kişiler Hukuku* (1. Bası, Vedat 2014).

Oğuzman M. K, Seliçi Ö ve Oktay Özdemir S, *Kişiler Hukuku* (14. Bası, Filiz 2014).

Oğuzman K ve Dural M, *Aile Hukuku*, (2. Bası, Filiz 1998).

Oğuzoğlu H. C, *Medeni Hukuk I (Şahsın Hukuku)* (5. Bası, 1963).

Özsunay E, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu* (3. Bası, 1977).

Öztan B, *Şahsın Hukuku*, (7. Bası, Turhan 1997).

Öztan B, *Aile Hukuku* (5. bası, Turhan 2004).

Rüzgaresen C, 'Gaip Borçlunun İflası' (2012) 61(4) AÜHFD 1369-1406.

Saymen F H, *Türk Medeni Hukuku (Şahsın Hukuku)* (1948).

Öztan B, *Şahsın Hukuku*, (7. Bası, Turhan 1997).

Tekinay S S, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku*, (6. Bası, Filiz 1992).

Veldet H, *Medeni Hukuk I (Gerçek ve Tüzel Kişiler)* (2. Bası, 1945).

Yarmalı E. S. ve Alp S, *Hukuk Terimleri Sözlüğü* (1. Bası, Türkmen 2011).